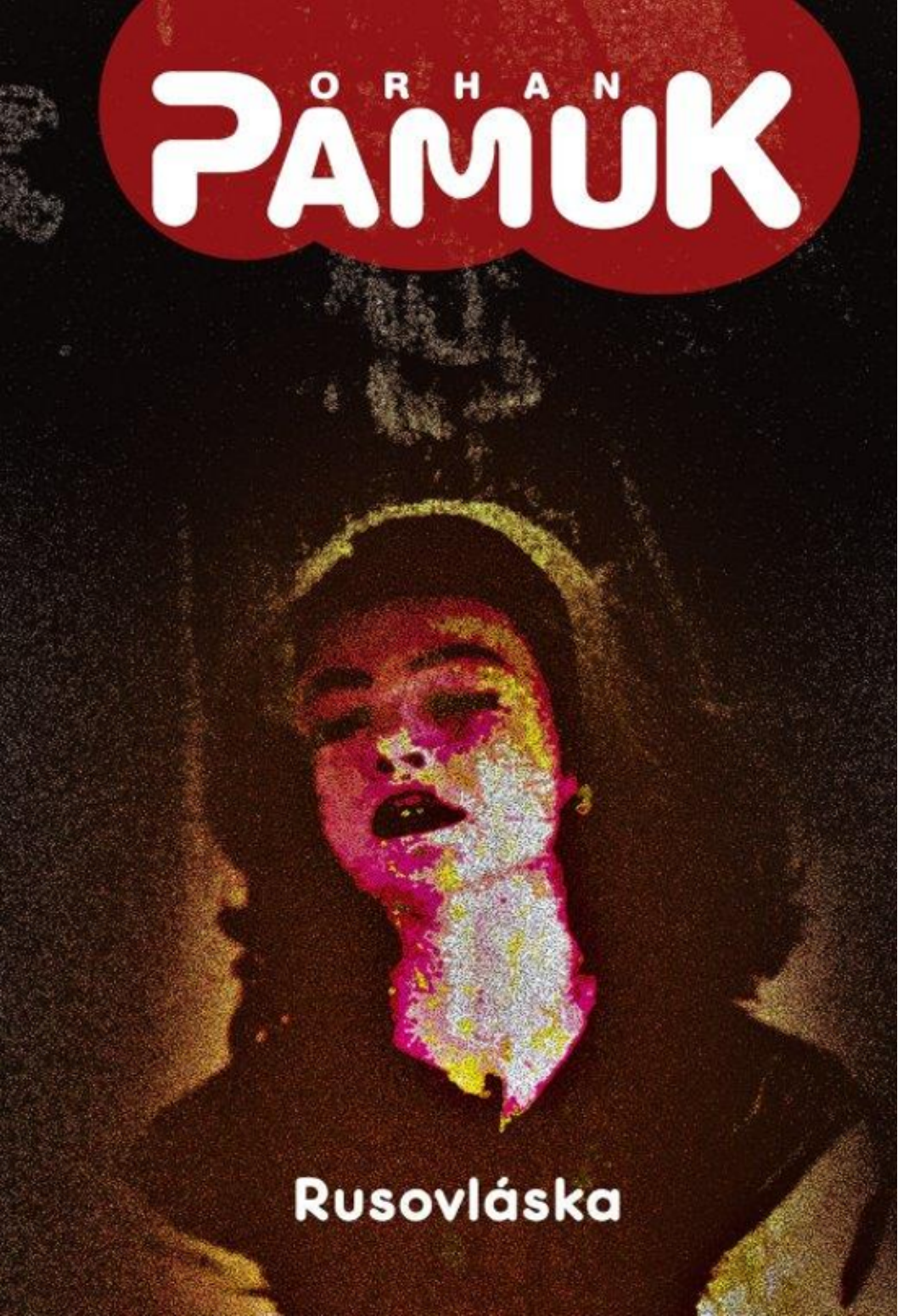

ORHAN
PAMUK

Rusovláška

Argo

RUSOVLÁSKA

ORHAN
PAMUK
RUSOVLÁSKA

Argo

Tato kniha vychází s laskavou finanční podporou Ministerstva kultury a turistiky Turecké republiky v rámci projektu TEDA, zaměřeného na šíření turecké kultury, umění a literatury v zahraničí.

Bu kitap, Türk kültür, sanat ve edebiyat eserlerinin uluslararası alanda tanıtılmasına yönelik TEDA projesi çerçevesinde T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mali desteğiyle yayınlanmıştır.

Přeložila Petra Sedmíková

Argo, 2019

KIRMIZI SAÇlı kadın

Copyright © 2016, Orhan Pamuk

All rights reserved

Translation © Petra Sedmíková, 2019

ISBN 978-80-257-2765-2 (váz.)

ISBN 978-80-257-2886-4 (e-kniha)

Věnováno Asli

Oidipús otcovrah, Oidipús choť své matky, Oidipús luštitel Sfinžiny hádanky! Co vypovídá tajuplná trojice těchto osudových skutků? Je prastará lidová víra, zvláště mezi Peršany, že moudrý mág může být zrozen jen z krvesmilného svazku.

Nietzsche, *Zrození tragédie*
(přeložil Otokar Fischer)

Kde je najdeme? Čas dávno smazal stopy dávné viny.
Sofoklés, *Král Oidipús*
(přeložil Jan Skácel)

Stejně jako syna bez otce, tak otce nemajícího syna nikdo nevítá s otevřenou náručí.
Firdausí, *Šáhnáme*

I. ČÁST

Vlastně jsem chtěl být spisovatelem. Ale po událostech, o nichž budu vyprávět, jsem se stal geoinženýrem a začal podnikat ve stavebnictví. Když už se pouštím do vyprávění, neměl by si čtenář myslet, že tyto události jsou už dávno za mnou. Čím více si je připomínám, tím více do nich pronikám. Proto mám pocit, že i vás bych měl obeznámit s tím, co to znamená být otcem a synem.

V roce 1985 jsme žili v činžovním domě v istanbulské čtvrti Beşiktaş, nedaleko pavilónu İhlamur. Můj otec měl malou lékárnu s názvem Život. Lékárna byla jednou týdně otevřena do rána a on míval službu. Během nocí, kdy sloužil, jsem mu nosíval večeři. A zatímco můj vysoký, štíhlý a pohledný otec u pokladny večeřel, já jsem rád postával v obchodě a nasával vůni léků. I dnes, po třiceti letech, ve svých čtyřiceti, stále miluji vůni starých lékáren s dřevěným vybavením.

Moc zákazníků do lékárny nechodilo. Během noční služby otec sledoval malou přenosnou televizi, v té době velmi moderní, a zabíjel čas. Občas jsem otce vídal, jak se svými politicky spřátelenými kamarády mluví tichým hlasem. Když mě jeho přátelé zahlédli, zmlkli a stočili řeč na to, jak jsem pohledný stejně jako můj otec, a kladli mi otázky: A do které třídy chodíš? Máš rád školu? A čím budeš, až budeš velký?

Viděl jsem, jak je otec ve společnosti svých stejně politicky smýšlejících přátel neklidný, proto jsem se v lékárně příliš

dlouho nezdržoval a s prázdnou bandaskou se za svitu pouličních lamp vracíval kolem platanů domů. Doma jsem mamince neřekl, že v lékárně byl jeden z tatínkových politických přátel. Maminka z toho vždy bývala nervózní a zlobívala se na otce i jeho kamarády, neboť se domnívala, že se otci opět něco zlého přihodí a on nás opustí.

Posléze jsem si všiml, že politika nebyla jediným důvodem tichých hádek mezi otcem a matkou. Někdy byli dlouho na sebe naštvaní a skoro vůbec spolu nemluvili. Možná se už neměli rádi. Vytušil jsem, že otce měla ráda řada jiných žen a on měl rád je. Maminka někdy mluvila o existenci jiných žen takovým způsobem, abych to pochopil i já. Hádky mezi matkou a otcem mě dost rozrušovaly, proto jsem si zakázal na ně myslet.

Svého otce jsem naposledy viděl jednou večer, kdy jsem mu do lékárny nesl večeri. Byl jsem v prvním ročníku gymnázia; byl to obyčejný podzimní večer. Otec sledoval zprávy v televizi. Později, když na pultě večerel, postaral jsem se o zákazníky, z nichž jeden požadoval aspirin a druhý vitamín C a antibiotika, vybral od nich peníze a vložil do starodávné pokladny, která vydávala při otvírání šuplíku příjemný zvuk. Když jsem se vracel domů, naposledy jsem se zahleděl směrem k otci; s úsměvem mi mával ode dveří lékárny.

Toho rána se domů nevrátil. Řekla mi to matka, když jsem se odpoledne vrátil ze školy domů. Oči měla opuchlé od pláče. Myslel jsem si, že ho v lékárně sebrala politická policie a odvedla ho, jak se to stalo dříve. Tam ho pak mučili, bili přes chodidla a vystavovali elektrickým šokům.

Před sedmi osmi lety otec opět takto zmizel a vrátil se domů po zhruba dvou letech. Avšak maminka se k němu

tentokrát nechovala, jako by byl mučený na policii. Zlobila se na něho. Když o něm mluvila, jen říkala: „On ví, co provedl!“

Zatímco když během vojenského převratu vojáci jedné noci otce odvěkli z lékárny, maminka byla velmi smutná, mluvila o otci jako o hrdinovi a říkala mi, že bych na něho měl být pyšný. Byla to ona, kdo společně s pomocníkem Macitem držel v lékárně noční služby místo otce. Někdy jsem si Macitovu bílou zástěru oblékal já. Samozřejmě jsem se v budoucnu neměl stát pomocníkem v lékárně, ale vědcem, jak si přál můj otec.

Během tohoto otcova posledního zmizení se maminka o lékárně vůbec nestarala. Nemluvila ani o Macitovi, ani o nikom jiném, ani o tom, co bude s lékárnou. Proto jsem si začal myslet, že důvodem otcova zmizení je tentokrát něco zcela jiného. Ale co to znamená „myslet si“?

Už tenkrát jsem pochopil, že myšlenky přicházejí někdy v podobě slov, někdy jako obrazy. Dokonce občas jsem nebyl schopen vyjádřit myšlenku slovy... Ale obraz, jako například jak jsem utíkal v průtrži mračen a co jsem v tu chvíli cítil, to mi před očima naskočilo okamžitě. Někdy zase jsem o něčem přemýšlel pomocí slov a vůbec mi nešlo vytvořit si k tomu obraz. Jako černé světlo, smrt mé matky nebo nekonečno.

Možná jsem byl pořád ještě dítětem: o nechtěných tématech se mi dařilo nepřemýšlet. Někdy tomu bylo zase naopak, obrazu nebo myšlenky, na které jsem nechtěl ani pomyslet, jsem se zaboha nemohl zbavit.

Otec dlouho nezavolal. Občas jsem si nemohl vybavit jeho obličej. Měl jsem pocit, jako kdyby vypnuli elektrinu a všechno před očima se někam ztratilo.

Jednoho večera jsem si sám vykračoval směrem k pavilonu Ihlamur. Dveře lékárny Život byly zamčené a visel na nich

černý zámek, jako by je už nikdy nikdo neměl otevřít. Ze zahrady pavilonu Ihlamur se ozývaly zvuky.

Netrvalo dlouho a matka začala mluvit o tom, že ani z lékárny, ani od otce žádné peníze nechodí a že na tom nejsme finančně dobře. Neměl jsem žádné další výdaje kromě kina, sendviče s masem nebo kreslených románů. Do Kabataşského lycea jsem chodíval pěšky. Měl jsem sice kamarády, kteří starší přečtené výtisky kreslených románů prodávali nebo je za peníze půjčovali. Ale nechtěl jsem jako oni postávat v postranních uličkách kolem biografů v Beşiktaşı a trpělivě čekat na zákazníky.

Léto roku 1985 jsem trávil jako prodavač v knihkupectví U Denize uprostřed nákupní čtvrti Beşiktaş. Mým nejdůležitějším úkolem bylo pronásledovat zloděje, z nichž většinu tvořili studenti. Občas jsme jezdívali Denizovým autem do Cağaoğlu nakupovat knihy. Můj šéf, který viděl, že si pamatuji jména spisovatelů nebo nakladatelství, mě měl rád a dovolil mi půjčovat si knihy domů. To léto jsem přečetl hromadu knih; dětské romány, *Cestu do středu země* od Julese Vernea, vybrané povídky od Edgara Alana Poea, sbírky básní, historické romány pojednávající o osmanských bojovnících i snář. Jedna pasáž z tohoto snáře mi zcela změnila život.

Do obchodu chodívali i spisovatelé, přátelé knihkupce Denize. Šéf mě s nimi seznámil a začal všem vykládat, že ze mě bude spisovatel. Tento svůj sen jsem mu jednou vybreptal já sám. Postupem času díky jeho vlivu jsem to začal brát vážně.

Ale matka nebyla spokojena s penězi, které mi dával knihkupec. Měl jsem vydělávat alespoň tolik, aby to pokrylo náklady na přípravný kurz pro studium na univerzitě. Poté, co otec zmizel, jsme se s matkou velmi spřátelili. Mé rozhodnutí stát se spisovatelem přijala s úsměvem jako dobrý vtip. Nejdříve ze všeho jsem se ale měl dostat na dobrou univerzitu.

Když jsem se jednoho dne vrátil ze školy, prozkoumal jsem skříň a zásuvky v pokoji svých rodičů a zjistil, že otcovy košile a ostatní věci tam nejsou. Ale stále byla přítomna jeho vůně tabáku a kolínské. S matkou jsme o něm vůbec nemluvili, jako by se jeho přízrak před našima očima pomalu vytrácel.

V létě, kdy jsem ukončil druhý ročník gymnázia, jsme se přestěhovali z Istanbulu do Gebze. Měli jsme tam bydlet zadarmo v přístavbě u domu tetina manžela. Zpočátku v červenci jsem měl pracovat u strýce a vydělat nějaké peníze a potom jsem se mohl vrátit do knihkupectví k Denizovi v Beşiktaşi a chodit do přípravných kurzů, abych se následující rok přihlásil k přijímacím zkouškám na univerzitu. Deniz, který věděl, že mi bylo líto, že jsme se odstěhovali z Beşiktaše, mi navrhl, že pokud chci, mohu během léta v knihkupectví přespávat.

Práce, kterou mi sehnal strýc, spočívala v hlídání zahrad a broskvových a třešňových sadů kousek za Gebze. Když jsem na zahradě spatřil přístřešek se starším stolem, měl jsem za to, že budu mít spoustu času na čtení. Mýlil jsem se. Zrovna

zrály třešně a ukřičené a drzé vrány v houfech sedaly na větve stromů. K tomu se tu děti a dělníci z nedaleké stavby snažili krást ovoce a zeleninu.

Ve vedlejší zahradě hloubili studnu. Občas jsem tam zašel a sledoval mistra, jak se dole ohání krumpáčem, a jeho dva pomocníky, kteří tahali z jámy zeminu a vysypávali ji.

Pomocníci drželi za obě ramena dřevěný lanový rumpál, který vyluzoval legrační zvuk, točili s ním a zeminu, kterou v naplněných vědrech posílal zezdola mistr, sypali do přistaveného kolečka. Zatímco ten v mém věku v kolečku zeminu odvážel, starší a vysoký zakřičel směrem dolů do studny „Posílááám!“ a poslal vědro zpátky dolů.

Během dne se mistr nahoře objevil málokdy. Poprvé jsem ho spatřil o polední pauze, jak kouří. Byl vysoký, pohledný a štíhlý jako můj otec. Nebyl však klidný a usměvavý jako on, spíš zamračený. Svě pracovníky často napomínal. Nelíbilo se jim, když jsem u toho byl, a tak jsem ke studni nechodil, když byl mistr nahoře.

Někdy uprostřed června se z okolí studny ozval veselý křik a výstřely. Šel jsem tam: ve studni se objevila voda a majitel pozemku z Rize, který se dozvěděl tuto zprávu, přiběhl a z radosti střílel do vzduchu. Ucítil jsem jemnou vůni střelného prachu. Majitel pozemku rozdál mistrovi i jeho pomocníkům peníze. Chtěl tu studnu používat při stavbě na tomto pozemku. Městskou vodu ještě za Gebze nepřivedli.

Během následujících dnů jsem neslyšel, že by mistr pomocníky káral. Povož s koňmi přivezl v pytlích cement a nějaké železo. Jednou odpoledne mistr vylil studnu betonem a ze železa vytvořil poklop. A protože s nimi byla zábava, sedával jsem tam teď častěji.

Jindy odpoledne jsem tam šel s tím, že u studny nikdo není. Najednou se mezi olivovníky a třešněmi objevil mistr Mahmut. V ruce držel část elektrického motoru, který chtěl přidělat ke studni.

„Mladíku, jak tě tak pozoruji, tebe ta práce zajímá!“ řekl.

Pomyslel jsem na románové hrdiny, jak cestují z jednoho konce světa Julese Vernea na druhý.

„Pojedu někam za Küçükçekmece kvůli jedné studni. Ti dva se mnou nejedou. Nemáš chuť jet se mnou?“

Když viděl, jak jsem zmatený, dodal, že mzda dobrého pomocníka studnaře je asi čtyřikrát vyšší než mzda hlídače sadu. Za deset dní bychom měli být hotovi; já bych se pak ihned vrátil domů.

„To nikdy nedovolím!“ rezolutně prohlásila doma maminka. „Z tebe nebude studnař, budeš pěkně studovat na univerzitě.“

Jenže myšlenka rychlého výdělků mi uvízla v hlavě. Matce jsem důrazně vysvětlil, že si mohu za dva týdny vydělat peníze, které bych u strýce na zahradě vydělával dva měsíce, a tak bych mohl mít více času na přípravu na přijímací zkoušky i přípravný kurz a na knihy, které si chci přečíst. Dokonce jsem nebohé matce pohrozil:

„Jestli mi to nedovolíš, uteču,“ řekl jsem.

„Pokud chce kluk pracovat a vydělávat, tak ho nech,“ řekl strýc. „Já se pozeptám a zjistím, co je ten mistr zač.“

Moje matka, mistr Mahmut a můj strýc se sešli v mé nepřítomnosti ve strýcově advokátní kanceláři, která byla v budově magistrátu. Dohodli se na tom, že dolů do studny nebudu chodit já, ale druhý studnařův pomocník. Strýc mi řekl, kolik budu vydělávat. Do malého starého kufru po otci jsem si doma sbalil nějaké košile a pár sportovních bot.